

Dansens og musikkens rødder 38

Sextur - 1. del

af Per Sørensen

Det faktum, at Sextur fra Holbæk - Alsinger Sextur - Sundeved Sextur - Sekstur I fra Vendsyssel - Sekstur fra Hardsyssel - 3. afd. af Trekant fra Vejle Vesteregnet har samme melodi, fandt jeg interessant og tænkte, at det kunne være spændende at fortælle lidt om melodien. Først vil jeg dog fortælle om noget af det dansehistoriske i forbindelse med Sekstur.

Ser vi på det dansemæssige, kan der siges, at netop Sekstur er én af de danse, der har været danset langt op i dette århundrede - hvis man spørger folk på 70-80 år, har mange af dem været med til at danse Sekstur til baller, da de var unge.

Så vidt jeg kan se, findes der mindst 3 grundformer for Sekstur.

De ældste Seksture er rækkedanse og findes, så vidt jeg har kunnet spore, fra begyndelsen af forrige århundrede. I starten af forrige århundrede var Engelskdan-sene (rækkedansene) på sit højeste (se Kjeld Nørgaards artikler: Dansens og musikkens rødder nr. 30 & 31). Disse Sextoure på række var med i engelskdan-serepertoiret på lige fod med Totour, Firetour, Halvtredjetour osv. Fra denne tid genfindes i vort folkedanserepertoire "Sekstur rundt på Raas" fra Bornholm, Sekstur på Langs fra Thy og Himmerland og flere andre. Disse Seksture på række har dog intet at gøre med de Seksture, som denne artikel handler om.

Hvorimod den næste grundform, som er Sekstur i kvadrille med 4 par, har en del at gøre med ovennævnte Seksture i indledningen. Denne Sextur opstår 1830-1840 - om det er en dansk opfindelse eller kommer fra udlandet, måske Wien (et enkelt sted nævnes Wiener-kvadrille om en sekstur), må for nuværende stå hen i det uvisse.

Dansen var i 3 afd:

Afd. a) Stor kreds - Trinnene varierer fra sted til sted.

Afd. b) 1. og 2. par har én eller anden form for opføring, som tit gentages af 3. og 4. par.

Afd. c) Kæde.

Derefter kan afd. a) variere ligesom i alle andre kvadrilledanse.

Den yngste grundform, som bl.a. har

været meget benyttet i Jylland helt op til nutiden, er med 3 par.

Afd. a) Stor kreds - Trinnene varierer fra sted til sted.

Afd. b) Kæde - kan variere fra sted til sted.

Afd. c) Sving med egen eller vekslede partner på stedet (ofte med tottrin).

Efter 1. gennemdansning med 3 afd. veksles nu kun mellem afd. b) og afd. c).

I forbindelse med de 2 sidst nævnte grundformer har der været et utal af varianter, hvor man dog til stadighed ofte kan skimte den maskerede grundform. Et kan dog slås fast - Sekstur har været umådelig populær, og den har været danset overalt i Danmark.

Sekstur er fra begyndelsen folkets dans og formentlig et fænomen fra byernes Danseboder.

I byerne eksisterede overklassens dansesmiljø i de fine balsale, og der har man ikke danset Sekstur fra begyndelsen. Det ved vi, fordi overklassen havde danselærere, og i deres bøger finder vi ikke Seksturen før 1872. Nej, Seksturen blev danset på offentlige steder i Danseboderne. Desværre ved vi ikke ret meget om Danseboderne, og hvad man dansede dér. Dog har københavneren og lokalhistorikeren, Carl

C. Christensen, skrevet om "De Københavnske Danseboder"¹⁾, og jeg vil her i uddrag lade ham selv fortælle:

"Der var et Utal af Danseboder og Dansebuler i sin Tid i København, thi Danselysten var da som nu stor, omend der dansedes under ganske andre Former. Man begyndte paa Datidens Danseboder temmelig tidlig, og Publikummet var selvfølgelig forskelligt efter det Niveau, som vedkommende Dansebod indtog. Paa nogle Steder var det gennemgaaende et forholdsvis pænere Publikum, der kom, og man kunde saaledes her træffe en Del Tjenestepiger, der med Torvekurven eller Torve-spanden paa Armen var sendt i Byen af deres Madmoder (Butikkerne havde nemlig den Gang længe aabent) og saa benyttede den gunstige Lejlighed til at smutte ned i Dansekælderen. Datidens Danseboder var for det meste i Kældere. Men ogsaa gifte Koner søgte bag Mandens Ryg at faa deres Danselyst styret ved i al Hemmelighed at liste dermed, uden at Manden opdagede det. Selvfølgelig kom der ogsaa en stor Del letlevende Damer her, som ikke stod under Politiets Opsigt, og adskillige af disse fik lokket unge Mennesker af pænere Familie "paa Galejen", som man udtrykte sig i sin Tid....."

En Kjælderdansebod - tegnet af P. Klæstrup.

Herrerne var paa disse Danseboder ellers mest Studenter, Butikssvende, Kontorister og, hvad man kaldte for "Levemænd".

Paa de tarvelige Danseboder var det et helt andet Publikum der søgte: Søfolk, Soldater, Bønderkarle, der var kommet til Byen, og Damerne var for Størstedelen, hvad B. S. Ingemann kalder for "Vampyrer", nemlig prostituerede Kvinder.....

Spørger man om, hvilke Danse der særlig dansedes paa disse Steder, saa maa Svaret blive, at de mest brugte Danse vel nok var Runddans som Hamborger-skotsk, Vals, Polka og Turdans, navnlig Sextur, samt naturligvis klinkewalsen, Forkert. Denne sidste danses vel nu ikke mere paa nogen som helst Dansebod eller Dansesalon, som det nu hedder, men det er ikke saa overvættedes mange aar siden, at der dansedes "Forkert" i vore dansesaloner.....

Jeg vil inden så længe fortælle om Klinkewals og Forkert, så dem gemmer vi lidt.

I Danseboderne foregik betalingen på 2 måder. I nogle boder betalte man et engangsbeløb ved indgangen, og man kunne så danse så længe, man havde lyst, i andre boder betaltes for hver dans, man dansede.

Der er ingen tvivl om, at mange af vore folkedanse er blevet hjembragt fra hovedstaden eller de andre større byers Danseboder. Tænk på bonden, der kom til staden for at sælge sine landbrugsprodukter, han har sikkert tit fået sig en svingom

med en sød, ung pige. Tænk på alle de unge mænd fra landet, der var i garnisonsbyerne for at være soldater, mange af dem har sikkert lært de nyeste danse i boderne, eller tænk på alle de søfolk, der har været i havn rundt i Danmark eller i udlandet, disse har sikkert også haft nye danse med til hjemstavns legestuer og baller.

Vi vil her prøve at se på den første dansebeskrivelse af Sekstur, som jeg kender. Den findes i en danselærerbog fra 1872. Danse bogens titel er: "Korrekt Anvisning til at danse "Français", "Les Lanciers", "Jule-Quadrille", "Le Prince Imperial" og "Sextour" ved A. Johansen af Kjøbenhavn".

Først kommer bogens forord, der forklarer, hvorfor Seksturen er kommet med i så fint et selskab af store kvadrilledanse:

"Da den Omstændighed, at Sextour af Mange har været betragtet som udelukkende henhørende til de offentlige Saloner og det uagtet den altid har været dandset ikke alene ved Bryllupper og Gilder overalt paa Landet, men ogsaa i mange andre Kredse - nu maa ansees for høvet, idet nemlig saavel Lanciers som Française ogsaa danses paa flere offentlige Steder - og Mange, navnlig Ældre, derhos foretrække en lettere Dands, som Sextour fremfor de mere vidtloftige Quadriller saasom Julequadrille og Prince imperiale og hvilke sidste desuden hidtil kun ere kjendte af Faa og aldrig vil blive kjendte af Mange - saa har Undertegnede ikke taget i Betænkning ogsaa at indlemme

denne Quadrille i nærværende lille Samling".

Ærbødigt
Forfatteren

Vi kan altså her se, at Seksturen har været danset i danseboderne og på landet i årevis, og at den nu er på vej ind i balsalene. Efter 1872 begyndte andre danselærere ogsaa at beskrive Seksturen.

Her er så beskrivelsen fra 1872:

"Sextour".

(Efter Musikkens Inddeling egentlig Tretour).

Dandses af 4 Par opstillede som til Lancier.

1ste Tour.

1ste Deel (8 Takter). Alle rundt i Kredsen til venstre og højre;

2den Deel (8 Takter). 1ste og 2det Par dos à dos (dog saaledes at Herre og vis à vis Dame hver for sig dandse rundt om hinanden); 3die og 4de Par det samme.

Denne Deel kan ogsaa udføres saaledes, at de 2 og 2 vis à vis Herrer vexelviis (i hveranden Tour) gaar over og svinge rundt med deres vis à vis Dame - og atter tilbage paa plads; dog er den første Maade den meest korrekte;

3die Deel (8 Takter) stor Kjedede heelt rundt (Herre og Dame vende dem herved mod hinanden og begynde Kjededen med høire Haand).

NB.

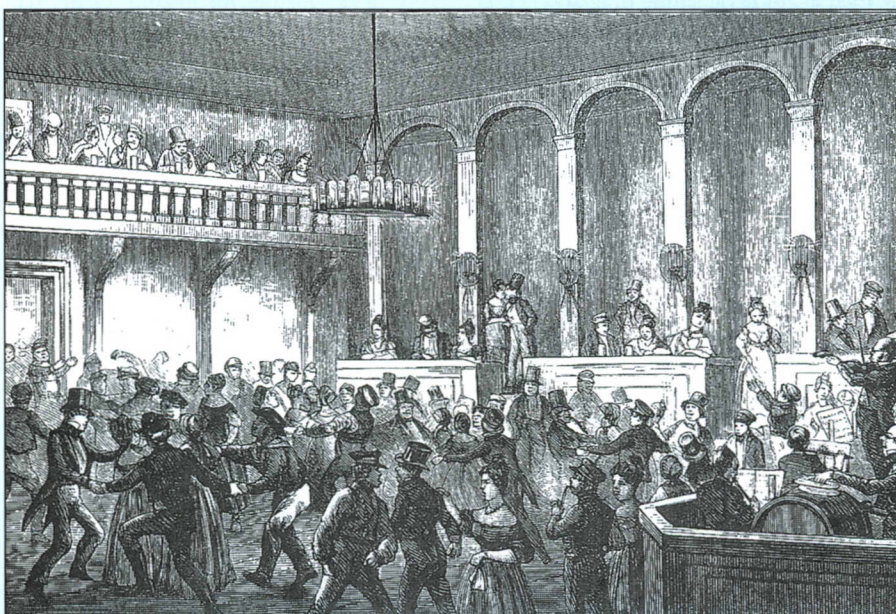
2den og 3die Deel udføres derefter ganske eens alle de følgende Toure og er det saaledes kun i 1ste Deel alene, at Figuren forandres - og det saaledes nemlig at: I 2den, 3die og 4de Tour svinge Herrerne deres Damer rundt paa Stedet (umiddelbart Efter Kjededen);

I 5te Tour træde Damerne efter Kjedens Slutning til Midten og svinge rundt med høire Haand (holdende som til Moulinet);

I 6te Tour Herrerne det samme. I 7de do. Damerne rundt med venstre Haand;

I 8de do. Herrerne det samme; I 9de do. Damerne rundt med begge hænder;

I 10de do. Herrerne det samme; I 11de do. Alle rundt i Kredsen, som i begyndelsen og til Slut-

Christmas' Dandsebod - tegnet af P. Klæstrup.

*ning svinger hver herre sin
Dame paa Stedet.*

*Anm. At udelade rundsvingningerne i
Midten og i det Sted stadig svin-
ge sin egen Dame er Yderligere
at forrykke Dandsens oprindeli-
ge Form, og bør denne Maade
derfor ikke Anvendes.*

Som vi kan se, har vi også her den typiske grundform - og vi får oven i købet 2 varianter af afd. b "den korrekte måde": 1. og 2. par ryg om ryg med modstående (som "Ny Sekstur" fra Mors) eller 1. og 2. herre svinger modstående (som "Sekstur" Nordfyn). Morsomt er det også at se den løftede pegefinger under anmærkninger om den "levende dans", der er under for-

andringer.

Det var så lidt af det dansehistoriske om Seksturen - og i næste nummer af Hjemstavsliv tager jeg så fat på Sekstur-melodien, der var kendt af alle. Det lovede jeg jo også i indledningen

Kildehenvisninger:

1. "Fra Grønnegade Kvarteret" af Carl C. Christensen. Hagerups Forlag 1922

Hvis man ønsker at fordybe sig i flere detaljer om Seksturens historie, er der tidligere skrevet 3 udmærkede artikler:

"Om Seksture" af Kjeld Nørgaard. Hjemstavsliv nr. 6 - 1982

"Om Seksture" af Herluf Vad Thomsen. Hjemstavsliv nr. 7/8 - 1982

"Seksture og Trekanter" af Anders Chr. Christensen. Dansk Folkemusik nr. 2 - Maj 1991